

5. *Денисенко М.П.* Організаційно-економічний механізм інвестування. — К.: Науковий світ, 2001. — 414 с.
6. *Норкотт Д.* Принятие инвестиционных решений: Пер. с англ. / Под ред. А.Н. Шохина. — М.: Банки и биржи; Юнити, 1997. — 247 с.
7. *Пересада А.А.* Управління інвестиційним процесом — К.: Лібра, 2002. — 472 с.
8. *Процків О.П.* Матрична модель інвестиційної привабливості об'єктів приватизації// Фінанси України. — 2005. — № 8. — С. 37—49.
9. *Савченко А.Г.* Макроекономіка: Підручник. — К.: КНЕУ, 2005. — 441 с.
10. *Титаренко Н.О., Поручник А.М.* Теорія інвестицій: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2000. — 160 с.
11. *Хобта В.М.* Управление инвестициями: механизмы, принципы, методы // НАН Украины, Институт экономики промышленности. — Донецк, 1996. — 219 с.
12. *Хобта В.М., Горобець И.В.* Стимулирование инвестиционной деятельности через налоговую и амортизационную политику государства. — Донецк: Институт экономики промышленности, 1998. — 27 с.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2008

УДК 338.48

С. Ю. Цьохла, доцент,

Таврійський національний університет ім. В.І. Вернадського

ЕКОНОМІКА КУРОРТНОЇ ІНДУСТРІЇ: РИНКОВІ ПРИНЦИПИ

АНОТАЦІЯ. Розглянуто питання соціально-економічного змісту діяльності санаторно-курортних закладів, досліджена їхня адаптація до ринкових умов. Дано практичні рекомендації з удосконалення роботи оздоровниць, а також забезпеченню ефективного функціонування й розвитку курортно-рекреаційної галузі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Ринкові відносини, курортна індустрія, ринок курортних послуг, оздоровниці, санаторно-курортні послуги.

Перехід до ринкової економіки в Україні супроводжувався виникненням ряду нових економічних процесів і появою в теорії й практиці господарювання категорій, які раніше не мали широкого розповсюдження. Становлення ринкових відносин і розвиток підприємництва в країні, конкуренція на світовому ринку призвели до трансформації господарчого механізму рекреації, формуван-

ню нових підходів до організації галузевого бізнесу, виникненню нових технологій курортно-рекреаційного обслуговування.

Сучасна санаторно-курортна індустрія — одна з важливих високоприбуткових і найбільше динамічно розвиваючихся галузей світового господарства, де зайняте близько 200 млн чоловік. Цей бізнес конкурує з автомобільною промисловістю, виробництвом продуктів харчування, комп'ютерів і офісного обладнання, палива. Середні темпи росту становлять близько 7 % у рік, що набагато вище середньорічних темпів росту світової економіки в цілому [1, с. 12].

В останні роки в Україні помітно зріс інтерес до сфери послуг, збільшилася кількість наукових праць із питань рекреаційної діяльності, але здебільшого вони стосуються управління й регулювання діяльності [2, 3, 4], або економіки туристичного бізнесу [5, 6]. У вітчизняній науці, на нашу думку, недостатньо досліджені аспекти економічної діяльності курортів, зараховуючи їх до різновиду туризму. Стосовно до санаторно-курортних комплексів теоретичні основи системи економічного механізму практично не розглядалися українськими вченими.

Ціль статті — дослідити адаптацію вітчизняних курортів до ринкових умов і дати рекомендації по підвищенню ефективності функціонування.

Між такими видами рекреаційної діяльності, як туризм, гостинність і санаторно-курортне обслуговування, існують принципові відмінності, що обумовили особливості організації діяльності, обліку й контролю, а також об'єктів управління. Тому потрібна розробка теоретичних і методологічних основ системи економічної діяльності кожної складової рекреації і, зокрема, санаторно-курортних організацій, застосування яких на практиці буде сприяти підвищенню ефективності їхнього розвитку.

Курортні ресурси України надзвичайно багаті й різноманітні. Сприятливий у терапевтичному відношенні клімат південних (Чорноморське узбережжя, і насамперед Південний берег Криму) і західних (українські Карпати) районів країни дозволили створити приморські й гірські курорти, на яких широко використовується кліматотерапія як основна (або одна з основних) лікувальна методика, — Алушта, Аркадія, В.Фонтан, Верховина, Ворохта, Євпаторія, Карпати, Старий Крим, Феодосія, Чорноморка, Ялта, Яремча й ін.

У цей час санаторно-курортна справа в Україні істотно змінюється, що пов'язано із проведенням ринкових реформ. Більша частина санаторно-курортних установ приватизована, і вони є від-

критими або закритими акціонерними товариствами. Рівень концентрації приватної і колективної власності становить 65,4 %.

Ціль санаторно-курортної діяльності полягає в забезпеченні якісного лікування й відпочинку. Тому функціонування курортної індустрії передбачає організацію роботи з формування санаторно-курортного продукту, в основі якого закладена лікувальна або оздоровча технологія, що поліпшує якість життя.

На відміну від західної практики, де під рекреаційним оздоровленням розуміють діяльність на відкритому повітрі, і в основному відвідування природних лісових і паркових заповідників, у нашій країні зв'язують із певними лікувально-профілактичними процедурами. Це склалося історично. Курортна галузь завжди була домінуючою у рекреації, мала потужну матеріальну базу й необхідні методичні розробки по способах і формах використання в лікувальних і оздоровчих цілях. Історія розвитку курортної медицини переконливо довела, що вона є важливою частиною охорони здоров'я й при правильному її використанні надає істотний позитивний вплив на рівень здоров'я як окремих людей, так і народу в цілому.

У нових економічних умовах спостерігається формування вітчизняного ринку санаторно-курортних послуг. Слід зазначити певну адаптацію курортів до ринкових умов. У результаті поступової адаптації курортного комплексу країни до ринкових умов становище стабілізується, про це свідчать дані за останні п'ять років про кількість рекреантів на вітчизняних курортах, яка збільшується в середньому на 5 % щороку [7].

Із вступом України в ринкову економіку умови функціонування курортної сфери змінилися. Експлуатація лікувально-оздоровчого комплексу носить комерційний характер.

Однак дослідження показали, що більшість санаторіїв поки не навчилися ефективно продавати свої послуги, рекламувати їх. Вони живуть старими принципами. Відомчі санаторії чекають дотацій від своїх відомств, а «вільні» путівки намагаються реалізувати за завищеними цінами. Інші оздоровниці сподіваються на успішну участь у тендерах Фонду соціального страхування. При цьому продаючи дешево путівки, вони не мають можливості якісного обслуговування (на усьому заощаджують), а також коштів для розвитку.

Поряд із цим багато керівників здравниць недостатньо приділяють увагу рекламі, проведенню маркетингових досліджень, що також негативно позначається на кінцевих фінансових результатах. Протягом кількох років власниками або уповноваженими ними органами не вирішуються питання оновлення медичної ба-

зи й основних засобів, впровадження нових медичних методик і поширення додаткових можливостей, що знижує конкурентоспроможність послуг оздоровниць.

Виникає необхідність у розробці нових структурно-організаційних форм, що враховують історичні, регіональні особливості й рекреаційно-оздоровчі можливості курортних факторів. Крім того, ці форми повинні забезпечувати підвищення рентабельності санаторно-курортної галузі, а виходить, враховувати закономірності бізнесу й передбачати застосування технології управління якістю обслуговування.

Центром вивчення економіки курортної індустрії є різноманітні господарчі структури різних організаційно-правових форм, видів і обсягів діяльності. Об'єктом вивчення економіки курортного підприємства виступають економічні процеси, пов'язані з формуванням і реалізацією курортно-рекреаційного продукту або надання окремих послуг з метою задоволення споживачів, а предметом виступають економічні механізми ресурсного забезпечення діяльності курортних організацій і одержання економічного й соціального ефекту.

Сучасний ринок курортних послуг формують підприємства відпочинку, що надають лікувально-оздоровчі послуги, які продають ці послуги самостійно, через санаторні об'єднання, позабюджетні фонди, туристичні фірми, а також за допомогою інших комерційних посередників.

Залежно від цілей санаторно-курортної діяльності основними функціями можуть бути:

- санаторно-курортне лікування;
- медична реабілітація хворих;
- відновне лікування;
- оздоровчий відпочинок і профілактика захворювань;
- культурно-пізнавальна й розважальна.

Різноманіття завдань, що стоять перед сучасною оздоровницею, і комплексність пропонованого споживачеві курортного продукту обумовлюють складність її господарчої структури й наявність у складі численних спеціалізованих підрозділів. Санаторно-курортні підприємства — це складна соціально-економічна система, господарчий механізм якої включає роботу й взаємодію фахівців медицини, оздоровчої фізичної культури, дозвілля, а також психологів, дієтологів і ін.

Кожен вид діяльності, реалізований санаторно-курортною організацією, вимагає відповідної методології оцінки, заснованої на знанні галузевих особливостей.

Лікувальні процедури й медикаменти являються обов'язковими складовими комплексу санаторно-курортних послуг, спрямованих на оздоровлення відпочиваючих у санаторію. Тому відпочинок на лікувальних курортах завжди коштує набагато дорожче інших видів оздоровчого відпочинку.

Сучасні оздоровниці крім спеціального лікування пропонують широкий вибір комплексів оздоровчих і відновлюючих сили послуг. Дуже популярна останнім часом таласотерапія, підвищеним попитом користуються SPA-програми. Більш гнучкими стають терміни заїздів і тривалість курсів лікування й оздоровлення. Сучасні тенденції розвитку санаторно-курортної індустрії передбачають розмаїтість і поліморфність послуг, участь відпочиваючих в організації харчування.

Оцінку результатів проведеного лікування здійснюють за критерієм ефективності санаторно-курортного лікування, що враховує суб'єктивні й об'єктивні показники стану здоров'я рекреанта. А оцінку результатів господарської діяльності здійснюють по показниках економічної ефективності (розміром одержаного прибутку), на які впливають якість усього комплексу послуг. Тому останнім часом все більша увага приділяється підвищенню комфортності розміщення, поширенню обсягу й асортиментів побутових послуг, підвищенню рівня безпеки номерного фонду, застосуванню сучасних технологій по експлуатації.

Подальший розвиток санаторно-курортного обслуговування передбачається шляхом формування мережі спеціалізованих відділень і санаторіїв. Не менш важливим перспективним напрямком діяльності вітчизняних курортів є «здоров'я здорових», тобто організація оздоровлення жителів України й відпочиваючих, приїжджаючих із-за кордону.

Санаторно-курортні послуги не вимагають сприятливого для заняття рекреацією часу. Тому такі установи можуть і повинні працювати цілорічно. Отже, існує необхідність знайти способи згладити коливання попиту на рекреаційні послуги. Є можливості зміни сезонної нерівномірності стимулюванням приїзду рекреантів у несезонний час шляхом знижки цін на послуги, розширення пропозиції курортних послуг у зимовий час, варіювання різними видами відпочинку на курорті і т.п. У цей час завдяки вмілому сполученню різних видів туристських послуг у розвинених країнах (наприклад, у Франції, Італії, Іспанії, Австрії) є більш тривалий курортний сезон, там інтенсивність туристського потоку не носить яскраво вираженої сезонної нерівномірності.

Висновки. Курортна індустрія як економічно вигідна сфера господарювання, має всі підстави зайняти в перспективі одне із провідних місць у структурі економіки. Укріплення й розвиток міжгалузевої й міжрегіональної координації дозволить підвищити ефективність вітчизняної санаторно-курортної індустрії. Актуальним сьогодні є питання вибору оптимальної стратегії розвитку курортного бізнесу й здійснення ефективної політики її практичної реалізації.

Література

1. Барчуков *И. С.* Санаторно-курортное дело. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. — 303 с.
2. Шапатала *О. С.* Автономна Республіка Крим: проблемні питання управління рекреаційного обслуговування: Монографія. — Одеса: ОРІД НАДУ, 2003. — 264 с.
3. Гаман *П. І.* Державне управління рекреаційною сферою Карпатського регіону: вступ до проблеми / Економіка та держава. — 2007. — № 10. — С. 83—85.
4. Антонов *А. Л.* Державне регулювання використання природно-ресурсного потенціалу розвитку курортно-оздоровчих територій // Економіка та держава. — 2007. — № 11. — С. 84—86.
5. Цибух *В. І.* Державне регулювання у сфері туризму в Україні // Статистика України. — 2005. — № 1. — С. 80—85.
6. Дядечко *Л. П.* Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2007. — 224 с.
7. www.tourism.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 11.03.2008

УДК 336.6

В. І. Чеглатонєв, аспірант,
ОНАЗ ім. О.С. Попова

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО РОЗРОБКИ БАЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ ОПЕРАТОРА СТІЛЬНИКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто питання підвищення конкурентоздатності операторів стільникового зв'язку в Україні. Проаналізовано різні підходи до формування загальної стратегії та запропоновано лінійну та мережну архітектуру системи розподілу послуг у галузі стільникового зв'язку України. Визначено вплив на конкурентоздатність компанії структури видів її діяльності.